

ЗОВНІШНІ ТОРГОВЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ З НІМЕЧЧИНОЮ**Хомутенко Л. І.,***доцент кафедри міжнародних економічних відносин, кандидат економічних наук,
Сумський державний університет,
l.khomutenko@uabs.sumdu.edu.ua***Сизоненко В. В.,***студентка кафедри міжнародних економічних відносин,
Сумський державний університет,
vlada1999sizonenko@gmail.com*

У статті розглянуто особливості зовнішньоекономічних зв'язків України з Німеччиною; основні принципи формування та розвитку зовнішніх торговельних відносин між Україною та Федеративною Республікою Німеччина. Проаналізовано структури експорту та імпорту товарів та послуг. Виявлені проблеми та перспективи співробітництва між країнами, а також окреслено способи удосконалення співпраці між Україною та Німеччиною. Проаналізовано проблеми торговельної структури в Українсько-Німецьких відносинах. Виявлено економічні умови довгострокового співробітництва в зовнішньоторговельних відносинах між країнами. Досліджено динаміку товару та послуг в зовнішньоторговельних відносинах України з Федеративною Республікою Німеччина. Мета дослідження полягає в аналізі зовнішньоекономічних зв'язків України з Німеччиною; особливостях експортно-імпортної та інвестиційної діяльності України та Німеччини. Розглянуто та запропоновано способи вирішення основних проблем в зовнішньоекономічних відносинах між Україною та Федеративною Республікою Німеччина.

Зовнішня торгівля займає провідне місце в системі міжнародних відносин, оскільки при ефективному використанні всього комплексу сучасних форм і методів міжнародних економічних відносин здатна впливати на технічне удосконалювання виробництва, підвищення продуктивності праці і якості продукції, яка виробляється. Обмін товарами і послугами на міжнародному рівні є передумовою, наслідком і причиною функціонування міжнародного поділу праці. Крім того, зовнішня торгівля є основним фактором, що забезпечує стабільне функціонування світового господарства. Тобто в умовах глобалізації господарської діяльності для багатьох країн актуальним з теоретичної та практичної точки зору є дослідження і наукове обґрунтування перспективних та нових напрямків і форм їх зовнішньоекономічних зв'язків. Для держав, що здійснюють перехід від замкнутих національних господарств до економіки відкритого типу, зверненої до зовнішнього світу, таких як Україна, такі дослідження є особливо актуальними. Україна повинна підтримувати позитивні відносини з Німеччиною та країнами Європейського Союзу, адже це створення сприятливих умов для торгівлі з ЄС.

Ключові слова: зовнішньоекономічні відносини, експорт, імпорт, торгівля, зовнішня торгівля.

DOI: 10.21272/1817-9215.2021.1-21

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі, зовнішня торгівля займає провідне місце в системі міжнародних відносин, оскільки при ефективному використанні всього комплексу сучасних форм і методів міжнародних економічних відносин здатна впливати на технічне удосконалювання виробництва, підвищення продуктивності праці і якості продукції, яка виробляється. Обмін товарами і послугами на міжнародному рівні є передумовою, наслідком і причиною функціонування міжнародного поділу праці. Крім того, зовнішня торгівля є основним фактором, що забезпечує стабільне функціонування світового господарства.

Тобто в умовах глобалізації господарської діяльності для багатьох країн актуальним з теоретичної та практичної точки зору є дослідження і наукове обґрунтування перспективних напрямків і форм їх зовнішньоекономічних зв'язків. Для держав, що здійснюють перехід від замкнутих національних господарств до економіки відкритого типу, зверненої до зовнішнього світу, таких як Україна, такі дослідження є особливо актуальними.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема визначення місця України в торгово-економічному просторі ЄС знайшла своє відображення в наукових дослідженнях таких вчених, як В. І. Власов, А.

Гриценко, В. Сиденко, А. Барановський, В. Чужиков, В. Чужикова, С. Феофілов, А. Філіпенко, Г. И Друзенко, А. Дергачов, Б. Губський, В. Апопій і інші.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті полягає у аналізі зовнішньоекономічних зв'язків України з Німеччиною, розкритті структури експорту та імпорту товарів та послуг, виявленні проблем та перспектив співробітництва між країнами.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Найбільшим торговельним партнером України в Європі є Німеччина, тому цілком очевидно, що ці країни мають певні зв'язки. В даний час Німеччина є одна з лідерів ЄС, Україна – усе ще на шляху виходу із пострадянського минулого, але це не створює перепон для налагодження та розвитку взаємовигідних німецько-українських відносин.

Українсько-німецькі відносини існують ще з початку 1918 року та до сих пір. Німеччина є одним з найважливіших політичних партнерів України. Їхні стосунки підкріплені великою договірно-правовою базою. Тісна співпраця двох цих країн створила зростання рівнів інтегрованості різних галузей економіки та окремих підприємств різних країн.

Співпраця з Німеччиною є для України важливою умовою її інтеграції у світову спільноту, одним з аспектів успіху демократичних перетворень і переходу до повноцінних ринкових відносин, особливо тепер, коли Німеччина стала найбільшим центром економічного і політичного розвитку Європи, прикладом абсолютно нових відносин між державами.

Створення сприятливих умов для зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) перш за все залежить від законодавства, яке регулює дану сферу та забезпечує стабільні взаємовідносини, забезпечуючи тим самим високий рівень авторитету держави, на міжнародній арені. З іншого боку, недосконала правова система здійснення зовнішньоекономічної діяльності негативно вплине на розвиток комерційних відносин України з іншими країнами, може призвести до сприятливих умов для експорту та продажу дефіцитних товарів за демпінговими цінами.

Політичний курс і зміна безпеки українсько-німецького співробітництва відрізняється високими, якісними результатами: підтримкою Німеччини позиції України щодо неприпустимості розміщення ядерної зброї на території країн Центральної та Східної Європи; прагнення української держави до інтеграції в європейські структури і процесів розвитку відносин особливого партнерства з НАТО. Важлива роль належить Німеччині в розгляді України як потенційного кандидата на вступ до ЄС. Це дозволяє визначити європейські політичні та оборонні організації особливими механізмами співробітництва України з Німеччиною для реалізації завдань української зовнішньої політики, адже події в Україні створюють ефекти для всіх країн і основних торгових партнерів. У разі подальшої нестабільності зростають ризики порушення торгових і фінансових зв'язків в регіоні.

Для отримання доступу до ринків ЄС, а саме Німеччини, виникає необхідність виконання певних умов, добросовісної торгівлі як на національному рівні, так і на рівні ЄС. Розглянемо особливості та умови експорту, наведемо переліки необхідних документів, опис процедур обов'язкових для проходження українськими експортерами, а також зазначені вимоги до самого продукту.

Необхідна наявність документів, для входу до ринків ЄС:

- облікова картка. Акредитація та номер особистого рахунку початковими документами для митних процедур, які видаються митними органами протягом 2 днів;
- зовнішньо- економічний контракт. Має бути зазначена інформація щодо умови доставки, умов оплати, предмету договору, ціни та загальної вартості продукції;

- сертифікат EUR.1. Представляється у разі ввезення на митну територію Німеччини для доказу, що товар є українського походження та відповідає певним правилам та вимогам;

- специфікація продукції. Документ, який характеризує товар, тобто його обсяг, одиницю виміру, ціну за одиницю, загальну вартість партії;

- інвойс (Рахунок - фактура). Цей платіжний документ має містити дані про продавця, покупця, товар за його ціну, умови продажу та доставки;

- пакувальний лист. Має містити інформацію про вагу партії товару, кількісні характеристики продукту, пакувальні матеріали [1].

Федеративна Республіка Німеччина експортує в Україну машини, транспортні засоби, хімічну продукцію та електротехнічні вироби. Найважливішими товарами українського експорту є текстиль, одяг, метали, сплави, залізні вироби та хімічна продукція. Багато німецьких фірм мають свої представництва в Україні. Окрім Посольства Німеччини, їхніми інтересами в Україні опікується також "Делегація німецької економіки", яка представляє Асоціацію торговельно-промислових палат Німеччини [2].

Торговельно-економічне співробітництво України та найсильнішої економіки Європейського Союзу дещо знизилась у зв'язку з пандемією. Згідно з даними 2020 року ФРН продовжує бути одним зі світових лідерів у торгівлі з нашою державою, посідає шосте місце серед країн світу за обсягом українського експорту та третє – за обсягом імпорту. Серед країн Європи Німеччина посідає перше місце за обсягами торгівлі з нашою державою [1].

Таблиця 1 – Показники двосторонньої торгівлі товарами та послугами за даними Держстату України (млн. дол. США)

	2020	2019	2018	2020/2019, млн. дол. США	2020/2018, млн. дол. США
Товарообіг	8411,2	9413,2	8944,5	-1002,1	-468,7
Експорт	2685,0	2967,7	2593,8	-282,7	-373,9
Імпорт	5726,2	6445,5	6350,6	-719,3	-94,9
Сальдо	-3041,1	-3477,8	-3756,8	-436,7	-279

У 2020 році обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ФРН, враховуючи карантинні обмеження та як результат зниження обсягів міжнародної торгівлі, скоротився на 11,7% і склав близько 8,4 млрд.дол.США. При цьому обсяг українського експорту зріс до майже 2,7 млрд.дол.США, тоді як обсяги імпорту з ФРН сягнули 5,7 млрд.дол.США [2].

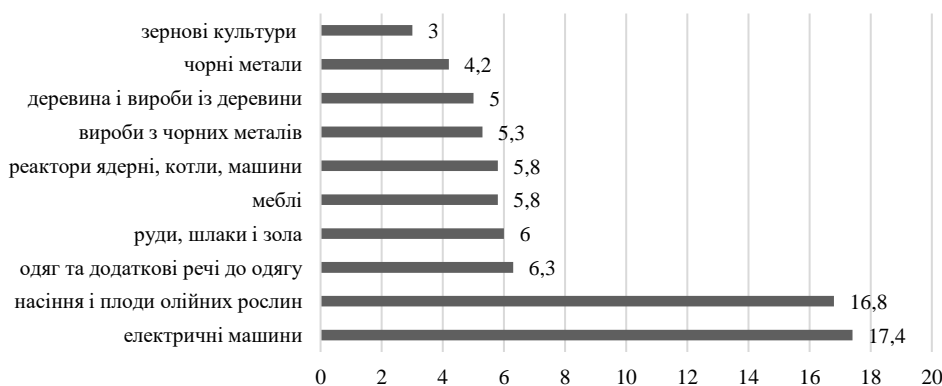

Рисунок 1 – Товарна структура експорту українських товарів до Німеччини (складено авторами на основі [2])

У структурі експорту українських товарів до Німеччини переважають поставки: електричних машин (17,4%); насіння і плодів олійних рослин (16,8%); одягу та додаткових речей до одягу (6,3%); руди, шлаки і зола (6,0%), меблів (5,8%); реакторів ядерних; котлів, машин (5,8%); виробів з чорних металів (5,3%); деревини і виробів з деревини (5,0%); чорних металів (4,2%); зернових культур (3,0%) [2].

Рисунок 2 – Товарна структура імпорту з Німеччини до України [складено авторами на основі 2]

У структурі імпорту з Німеччини домінувало надходження: реакторів ядерних, котлів, машин (18,2%); засобів наземного транспорту крім залізничного (15,7%); електричних машин (9,9%); фармацевтичної продукції (8,5%); пластмаси, полімерних матеріалів (6,0%); палива мінерального, нафти і продуктів її перегонки (4,6%); різноманітної хімічної продукції (4,2%), приладів та апаратів оптичних, фотографічних (2,9%); паперу і картону (2,6%) [2].

На сучасному етапі, українській владі, економістам та підприємцям треба розуміти, що сильний, стійкий внутрішній ринок – це основа і опора будь-якої держави. Тому Україна повинна створювати більш вигідні кредитні пропозиції для підприємців; не можна забувати про створення зон «вільного бізнесу», де українські стартапи та інші бізнес-ідеї будуть розвиватися і просуватись далі. Значний вклад в торговельну економічну співпрацю можуть нести лізингові компанії, тут можна привести приклад нашого найбільшого торгового партнера в ЄС (Федеративної Республіки Німеччина), адже лізингові послуги дуже ефективно підтримують починаючий бізнес або стартап.

Важливо надалі покращувати політичні і торговельно-економічні відносини України та Німеччини, адже Федеративна Республіка Німеччина має спільні інтереси з нашою державою щодо трансформації України в рамках процесу європейської інтеграції, і підписання ратифікаційної Угоди про асоціацію й набуття чинності Зони вільної торгівлі з ЄС. Такі угоди є перспективними для нас, бо це може виявитись прямою путівкою в Європейський Союз. Не можна забувати, що для вступу в дану європейську організацію Україні треба зробити декілька важливих реформ, зокрема судову – це дуже важлива реформа, адже вона може позитивно сприяти на бізнес та внутрішній ринок держави.

Федеративна Республіка Німеччина зацікавлена в розвитку України, бо ми маємо колосальний потенціал у територіях, торгових шляхах та корисних копалинах. За для нашого економічного розвитку, Німеччина інвестує в наші приватні та державні компанії.

Не можна забувати про підтримку в воєнному плані та на світовій політичній арені. Федеративна Республіка Німеччина підтримує Україну щодо «гібридної» війни з Росією, що є великим аргументом дружби між нашими країнами.

В Україні є багато проблем, які перешкоджають ефективній співпраці з Німеччиною, наприклад: загальна економічна та законодавча нестабільність, ненадійність нормативно-правової бази, несприятливе інвестиційне середовище, відсутність стабільності та прозорості, високий рівень бюрократії та корупції, ми не є членами Європейського Союзу і НАТО. Звичайно, більшість цих проблем можна вирішити швидко та ефективно, бо, загалом, це внутрішня проблематика держави, але у нас є «деякі особи», яким вигідні такі труднощі. Тобто, здебільшого, наша дилема пов'язана з корупцією, яка створює такі вже вище названі проблеми як загальна економічна та законодавча нестабільність, ненадійність нормативно-правової бази, несприятливе інвестиційне середовище, відсутність стабільності та прозорості, високий рівень бюрократії та корупції. Великий вплив на наші відносини з Федеративною Республікою Німеччина має інтервенція Росії, адже вплив країни-агресора дає відчутну негативну тривогу. І все ж таки, які б не були негаразди, відносини між Україною та Німеччиною досить стійкі і перспективні.

Тому Федеративна Республіка Німеччина залишається одним з головних стратегічних партнерів нашої держави. Між даними країнами можна побачити взаємопідтримку та, з боку Німеччини, значні інвестиції. ФРН являється одною з передових країн в міжнародній торгівлі з Україною, проте варто відзначити, що негативна внутрішня політика нашої країни дає про себе знати. Хоча, Німеччина відстоює інтереси України та активно діє у напрямі врегулювання конфліктної ситуації. Для подальшого розвитку цих відносин уряд України має забезпечити ефективну відкриту економічну політику, перехід до європейських стандартів та подолання внутрішніх кризових явищ у країні.

Варто зазначити, що дипломатична підтримка вітчизняних експортерів є одним з важливих напрямів роботи Міністерства закордонних справ (МЗС), яка спрямована на розширення географії ринків збуту та забезпечення галузевої диверсифікації вітчизняного експорту.

У контексті забезпечення реалізації національних пріоритетів, сприяння виходу українських експортерів на зовнішні ринки, захисту їхніх економічних інтересів за кордоном і залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України з квітня 2013 року при МЗС діє Рада експортерів та інвесторів (РЕІ).

У рамках РЕІ на постійній основі здійснюється моніторинг та оперативне інформування національних виробників стосовно потенційних можливостей розширення української присутності на світових ринках, зацікавленості іноземних компаній у налагодженні контактів з вітчизняними партнерами.

Хочеться відмітити політичні відносини між Україною і Німеччиною, адже вони розвиваються на принципах добросусідства і партнерства, а також обумовлені спільною зацікавленістю обох держав у стабільному і мирному розвитку Європи як простору спільних демократичних цінностей.

Взаємодія у політичній сфері (різнопланові контакти глав держав та урядів, керівництва МЗС та інших державних інституцій) особливо активізувалася на тлі окупації Росією Кримського півострову, її спроб дестабілізації ситуації в Україні, а також подальших військових дій у східних районах Донецької та Луганської областей. Німеччина підтримує зусилля міжнародних переговорних механізмів для врегулювання ситуації на Донбасі, діяльність СММ ОБСЄ в Україні персоналом, навчанням, технічним обладнанням і фінансовими внесками, а також надає допомогу особам, які постраждали внаслідок російської агресії.

Німеччина послідовно дотримується політики невизнання спроби анексії Криму та є ключовим партнером України у питанні консолідації ЄС для продовження санкційного тиску проти Кремля.

Федеральний уряд надає сприяння процесу внутрішніх трансформацій в Україні та наближення нашої держави до Європейського Союзу. Відповідні положення поряд із наданням дієвої підтримки у відновленні територіальної цілісності України закріплені в програмі діючого із 2018 р. німецького кабінету міністрів. ФРН надає суттєву практичну допомогу (у т.ч. «План дій щодо України», цільові програми, гуманітарні проекти; загальний обсяг – бл. 1,2 млрд. євро) і є єдиною з-поміж провідних держав світу, яка делегувала урядових уповноважених для підтримки пріоритетних напрямів взаємодії (децентралізація, приватизація та транзит газу).

Протягом останніх років Німеччина надала підтримку у запуску порталу системи державних закупівель «ProZorro», створенні Фонду енергоефективності в Україні, розбудові системи суспільного мовлення в нашій державі, а також посиленні громадянського суспільства.

ВИСНОВКИ

Торговельно-економічні відносини між Україною та Німеччиною є взаємовигідними, адже обидві країни отримують користь від співробітництва. Наша держава має більш сировинну спеціалізацію, тому експортує ще неготову продукцію до таких країн як ФРН, що мають потрібні потужності для створення кінцевого продукту. І саме за цією причиною Німеччині вигідно вести торгівлю з нами. Україні ж приносить вигравш таке співробітництво із-за експорту свого продукту та імпорту високоякісних машин та інших товарів ФРН.

SUMMARY

Khomutenko L. I., Syzonenko V.V. Foreign trade Relations of Ukraine with Germany

The article considers the peculiarities of Ukraine's foreign economic relations with Germany; basic principles of formation and development of foreign trade relations between Ukraine and the Federal Republic of Germany. The structures of export and import of goods and services are analyzed. Problems and prospects of cooperation between the countries are revealed, and also ways of improvement of cooperation between Ukraine and Germany are outlined. The problems of trade structure in Ukrainian-German relations are analyzed. The economic conditions of long-term cooperation in foreign trade relations between the countries are revealed. The dynamics of goods and services in the foreign trade relations of Ukraine with the Federal Republic of Germany is studied. The purpose of the study is to analyze Ukraine's foreign economic relations with Germany; features of export-import and investment activity of Ukraine and Germany. The ways of solving the main problems in foreign economic relations between Ukraine and the Federal Republic of Germany are considered and offered.

Foreign trade occupies a leading place in the system of international relations, because with the effective use of the whole complex of modern forms and methods of international economic relations can influence the technical improvement of production, increase productivity and quality of products. The exchange of goods and services at the international level is a prerequisite, consequence and cause of the international division of labor. In addition, foreign trade is a major factor in ensuring the stable functioning of the world economy. That is, in the context of globalization of economic activity for many countries relevant from a theoretical and practical point of view is the study and scientific justification of promising and new areas and forms of their foreign economic relations. For countries transitioning from closed national economies to open-minded economies such as Ukraine, such studies are particularly relevant.

Keywords: foreign economic relations, export, import, trade, foreign trade.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Торговельно-економічне співробітництво [Електронний ресурс] // Посольство України у Федеративній Республіці Німеччина. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://germany.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovelnno-ekonomichne-spivrobitnictvo>.
2. Німецько-українські економічні відносини. Посольство Федеративної Республіки Німеччина Київ. URL: <https://kiew.diplo.de/ua-uk/themen/wirtschaft/-/1335924?openAccordionId=item-1250148-0-panel> (дата звернення: 09.05.2021).
3. Європейська інтеграція: Навч. посібник. / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко; [М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д'яконова та ін.] . – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 344 с.
4. Хомутенко Л.І., Хмелик О.С. Тенденції та перспективи інвестиційного співробітництва України з Європейським Союзом. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Електронне фахове видання. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, 2015. - Вип. 5. - С.99-103. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015>

REFERENCES

1. Trade and economic cooperation [Electronic resource] // Embassy of Ukraine in the Federal Republic of Germany. - 2019. - Mode of access to the resource: <https://germany.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/torgovelo-ekonomichne-spivrobitnictvo>.
2. German-Ukrainian economic relations. Embassy of the Federal Republic of Germany Kyiv. URL: <https://kiew.diplo.de/ua-uk/themen/wirtschaft/-/1335924?openAccordionId=item-1250148-0-panel> (access date: 09.05.2021).
3. European integration: Textbook. manual. / for ed. MI Makarenko, LI Khomutenko; [M. I. Makarenko, LI Khomutenko, II Dyakonova and others]. - Kyiv: Center for Educational Literature, 2014. - 344 p.
4. Khomutenko LI, Khmelyk OS Trends and prospects of investment cooperation of Ukraine with the European Union. Global and national economic problems. Electronic professional publication. Mykolayiv National University named after VO Sukhomlinsky, 2015. - Issue. 5. - P.99-103. - Access mode: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015>